

Az ifjúsági munka szerepe a fiatalok ágenszervezetének erősítésében

The role of youth work in strengthening young people's agency

GULYÁS BARNABÁS & KOVÁCS ANNA

Gulyás Barnabás: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola; Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzati Társaság; gulyas.barnabas@ppk.elte.hu

Barnabás Gulyás: Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psychology, Institute of Research on Adult Education and Knowledge Management; Eötvös Loránd University, Doctoral School of Education; Association of Child and Youth Local Governments (Hungary); gulyas.barnabas@ppk.elte.hu

Kovács Anna: Jövőbarát Egyesület, KRÉM Ifjúsági Közösségi Tér; anna.kovacs@jovobarat.hu
Anna Kovács: Future-Friendly Association, KRÉM Youth Community Space (Hungary); anna.kovacs@jovobarat.hu

Beérkezett (submitted): 2026.04.21.

Lektorálásra kiküldve (out for review): 2026.05.11.

Elfogadva (accepted): 2026.05.25.

Absztrakt

Az ifjúsági munka a segítő szakmák határterületén elhelyezkedő szakma, amelynek alacsony láthatósága és presztízse következtében mind a nyilvánosság, mind maguk a fiatalok számára gyakran kevésbé egyértelmű, hogy az ifjúsági munka velük és értük szerveződik. Tanulmányunk célja annak bemutatása, hogy mit értünk ifjúsági munka alatt, valamint annak vizsgálata, hogy milyen empowerment-szemléletmód jellemzi a szakmai tevékenységeket. Egy budapesti kerület lakótelepi részén működő, civil fenntartású ifjúságimunka-szolgáltatás példáján keresztül elemezzük, hogyan valósulhat meg a fiatalok képessé tétele a segítő tevékenységek részeként. A tanulmány külön hangsúlyt fektet az empowerment fogalmának az ágenszervezet értelmezésével való összevetésére, és emellett érvel, hogy a fiatalok nem pusztán a segítő folyamatok alanyai, hanem adott helyzetekben saját magukat teszik képessé a cselekvő, aktív működésre.

Kulcsszavak: ifjúsági munka, ifjúsági szolgáltatások, ágenszervezet, empowerment

Abstract

Youth work is a profession located at the intersection of the helping professions. Due to its low visibility and prestige, it is often unclear—both to the wider public and to young people themselves—that youth work is organized with and for young people. The aim of this paper is to clarify what we mean by youth work and to explore the empowerment-oriented approach that characterizes its professional practices. Drawing on the example of a civil society-run youth work service operating in a housing estate area of a district in Budapest, we analyze how the empowerment of young people can be realized as part of helping practices. The paper places particular emphasis on comparing the concept of empowerment with interpretations of agency,

arguing that young people are not merely subjects of helping processes but, in certain situations, actively constitute themselves as capable and agentic actors.

Keywords: *youth work, youth services, agency, empowerment*

Bevezetés

Tanulmányunk fókuszában az ifjúsági munka révén a fiatalokban megerősödő cselekvőképesség kérdése áll, amelyet az empowerment-szemlélet egyik megközelítéseként értelmezünk. Amellett érvelünk, hogy az ifjúsági munka keretében megvalósuló segítő tevékenységek eltérnek a szociális vagy más, kliensszemléletű segítő gyakorlatoktól abban az értelemben, hogy a szolgáltatást igénybe vevő, illetve azt felkereső résztvevőkkel tanulási és fejlesztési keretben dolgoznak együtt a szakemberek. A beavatkozások célja, hogy az adott élethelyzetekhez kapcsolódó egyéni és társas kompetenciák fejlődjenek. Ennek megfelelően a segítő kapcsolatban a résztvevők problémái mellérendelt szerepet kapnak, miközben az elsődleges fókusz az egyénre és annak társas közegére irányul; más szóval az ifjúsági munka a fiatalokra nem kliensként, hanem fiatalokként tekint.

Dolgozatunk az elmélet és a gyakorlat együttműködését kiaknázva készült el. A cikk vezető szerzője az ifjúsági munkások formális és nemformális oktatásában tapasztalt, jelenleg is a felsőoktatásban aktív oktatási és kutatási tevékenységet végző szakember. A szerzőtárs aktív terepmunkás szakember, aki 18 éve dolgozik lakótelepi környezetben működő ifjúságimunka-szolgáltatásban. Szakmai életútja szorosan összefonódik a Jövőbarát Egyesület által fenntartott KRÉM Ifjúsági Közösségi Tér történetével: a prevenciós célú program kezdeti szakaszában kapcsolódott be 2008-ban. Szociális munkás hallgatóként ezen a gyakorlati helyen végezte intenzív záró komplex gyakorlatát, amelynek azóta is a munkatársa.

Ifjúsági munka a segítő szakmák határterületén

A segítő szakmák között, illetve pontosabban azok határterületén helyezkedik el az ifjúsági munka, amely alatt azon szakmai tevékenységek összességét értjük, amelyekben fiatalok önkéntesen vesznek részt, és amelyek keretében a programok tartalma a szakmai kapcsolat résztvevői által, illetve velük közösen kerül meghatározásra. Ebben a szakmai kapcsolatban maguk a fiatalok és az ifjúsági munkások vesznek részt közvetlenül, és közvetve sok esetben egyéb szereplők is, akár például a szülők, tanárok, szociális munkások stb.

Idillikus képet sugall az a megközelítés, miszerint a fiatalok maguktól, az ifjúsági munkásokkal együtt hoznak létre ifjúsági munkát, ezt azonban szükséges árnyalni, mivel egy méltatlanul kevésbé ismert, alacsony presztízsű szakmáról van szó (vö. Fazekas & Gulyás, 2023, pp. 24–30). Ennek következtében a nyilvánosság számára nem feltétlenül világos, mit jelent az ifjúsági munka, és ebből adódóan a fiatalok sem szükségszerűen érzékelik, hogy az ifjúsági munka róluk szól, és értük van.

Tanulmányunkban fiatal alatt azokat a személyeket értjük – összhangban az ifjúsági munka hazai és európai gyakorlatával –, akik 13–30 év közötti életkorba tartoznak. Abban ugyanakkor, hogy ki tekinthető fiatalnak, nem alakult ki egységes álláspont (vö. Déri & Gulyás, 2017). Ifjúsági munka alatt olyan szakmai tevékenységeket értünk, amelyek a szabadidős térben, nemformális módszerekkel, fiatalok által és fiatalokért jönnek létre. Cooper (2018) szerint magát az ifjúsági munkát nem elsősorban körülhatárolni érdemes, hanem azokat a

jellemzőit meghatározni, amelyek mentén más szakmákhoz képest eltérő és egyedi. A hazai helyzet ennél bonyolultabb, mivel Magyarországon nem létezik önálló ifjúságpolitika mint szakpolitikai terület, illetve az ifjúságügy a „folyamatos megszakítottság” állapotában van (Oross, 2016, p. 256). Más szóval, bár az ifjúságügy társadalompolitikai szempontból releváns és több szakpolitikai területhez is kapcsolódik (például az oktatáshoz, az egészségügyhöz), nem működik kifejezetten az ifjúságügyre fókuszáló, koherens ifjúságpolitika.

Ennek következtében számos hiányosság figyelhető meg, amelyek közül az egyik legjelentősebb a térítésmentesen elérhető, a fiatalok érdeklődése és igényei alapján működő ifjúságimunka-szolgáltatások korlátozott száma. Mindezek együttesen járulnak hozzá ahhoz, hogy az ifjúsági munka a társadalom számára „ismeretlen”, és a szakma így „láthatatlan” marad. Sajnos az sem tekinthető magától értetődőnek, hogy egy fiatal nyitott és érdeklődő olyan tevékenységek iránt, amelyekben maga kezdeményező és megvalósító szerepet tölthet be; ennek számos, egymással összefüggő oka lehet. Egyrészt a fiatalok nem alkotnak homogén csoportot: a különböző korcsoportok együttesen sokféle élethelyzetet fednek le, amelyek közös jellemzője lehet, hogy gyakran változással járó helyzetek is egyben. Amellett, hogy biológiai változások zajlanak, a fiatalok iskolát és pályát választanak, új közösségi kapcsolatokat alakítanak ki, érzelmi kapcsolataik formálódnak, jövőjüket tervezik, önképük átalakul, és további egyéb, illetve egymással összefüggő folyamatokon mennek keresztül. Gyakori az is, hogy a fiatalok megtapasztalják a bizonytalanság és a létbizonytalanság érzését (vö. Domonkos et al., 2020)¹, így nem túlzás azt állítani, hogy sok esetben prekárius helyzetben vannak (vö. Szépe, 2012, p. 12). Ezek a helyzetek többnyire nem tekinthetők klasszikus értelemben vett krízishelyzeteknek, ugyanakkor sok fiatal számára olyan – gyakran első alkalommal átélt – tapasztalatokat jelentenek, amelyek feldolgozása, valamint az ezzel járó megkönnyebbülés az ifjúsági munka segítő tevékenységein keresztül jelentős szerepet tölthet be a fiatalok életében. A fiatalok számára egy ilyen helyzetben kapott segítség és támogatás annak a tapasztalatát adja, hogy a nehézségek és változások kezelésében nem kell egyedül maradniuk; kortársaik is gyakran hasonló helyzetekről számolnak be, illetve azt is megélhetik, hogy a nehezebb, kényelmetlenebb élethelyzetek feldolgozása jelentős feszültségoldó hatással bír. Ez a tapasztalat azonban akkor a legmeghatározóbb, ha a fiatal saját élményként éli meg, hiszen ezáltal fejlődik az *ágenciája* vagyis egyéni cselekvőképessége (Rosengren, 2004). A társadalmi együttélés szempontjából sem közömbös, hogy a felnőtté válás folyamatában milyen mentális egészségfelfogással rendelkező fiatalok formálódnak. Ugyanakkor, az ifjúsági munka említett láthatatlansága miatt sok fiatal nem is tud arról, hogy ilyen lehetőségek léteznek; sőt, mivel nincs egységes intézményrendszer, amely biztosítaná a szolgáltatások elérhetőségét, számos településen az ifjúsági munka mint szolgáltatás egyáltalán nem jelenik meg.

A terepen szerzett tapasztalataink azt mutatják – és ezzel összefüggésben jegyezzük meg, hogy égetően fontos volna olyan empirikus kutatások megvalósítása, amelyek feltárják az ifjúsági munka szolgáltatásaiban részt vevő fiatalok közös jellemzőit –, hogy a térítésmentesen elérhető ifjúságimunka-szolgáltatásokban, amelyek leggyakrabban közösségi terekhez és ifjúsági programokhoz kapcsolódnak, sok esetben kevesebb eséllyel rendelkező fiatalok vesznek részt. Azokban a háztartásokban, ahol ezek a fiatalok élnek, jellemzően tartós jövedelmi egyenlőtlenségi helyzet áll fenn, ugyanakkor, bár saját adataink nem állnak rendelkezésre, feltételezhető, hogy számukra korlátozottak a különórakon, sporttevékenységekben, fakultációkon vagy más tehetséggondozó programokban való részvétel

¹ Noha a 2024-es adatfelvétel már lezárult, a tanulmány befejezéséig sem gyorsjelentés, sem pedig elemezhető adatsor nem jelent meg a Magyar Ifjúság legutóbbi adatfelvételi hullámához kapcsolódóan.

lehetőségei. Állításunk az, hogy az ifjúsági munkában részt vevő fiatalok sok esetben „elszenvedői” azoknak a strukturális problémáknak, amelyek hozzájárulnak a társadalmi egyenlőtlenségek fennmaradásához és újratermelődéséhez. Ezek a problémák megjelenhetnek az oktatási rendszer egyenlőtlenségeket reprodukáló működésében, illetve fakadhatnak abból is, hogy a hátrányos helyzet gyakran halmozott, többszörösen összetett formában jelentkezik, amelyre az állami újraelosztási rendszer – az osztályhelyzetből fakadó különbségeken keresztül – szintén hatást gyakorol. Ennek megértéséhez Vastagh (2017) az állami újraelosztás és a társadalomszerkezet összefüggéseit elemző, átfogó munkáját ajánljuk, amely a társadalomszerkezet és a jóléti állam kapcsolatáról szóló meghatározó elméleti megközelítésekre építve, a magyar kontextust részletesen bemutatva járul hozzá a jelenség értelmezéséhez.

Az ifjúsági munka hazai gyakorlatában, bár több évtizedes múltra tekint vissza, a szakmai munka kereteit biztosító jogi, költségvetési és intézményi feltételek mindmáig hiányoznak. A szakma „rendezetlen” jellegéből (vö. Gulyás, 2022) fakad, hogy az ifjúsági munkaként beazonosítható szolgáltatások sokféle módon szerveződnek meg. Az ifjúsági munka részben a szociális szakmák tradíciói mentén jött létre (Nagy, 2019), így máig számos prevenciós célú szolgáltatás működik, amely a szociális, különösen a gyermekvédelmi alapszolgáltatások keretében valósul meg, miközben munkamódszereit tekintve az ifjúsági munkához sorolható. A szolgáltatások mellett civil háttérű szervezeteket is találhatunk; tanulmányunkban ezek közül a Jövőbarát Egyesület által fenntartott KRÉM Ifjúsági Közösségi Tér példáján keresztül mutatjuk be a fiatalok cselekvőképességét, azaz ágenciáját erősítő szakmai tevékenységet.

Ifjúsági (és szociális) munka lakótelepi környezetben

A KRÉM (Kreatív Élő Műhely) a Jövőbarát Egyesület alternatív napközbeni gyermekvédelmi alapellátási programja, mely Óbuda közép-ső részén, a kaszásdűlői lakótelepen található. 2007-ben kezdte működését, az akkor még Jövőbarát Alapítvány programjaként, kiegészítve az akkor már 15 éve működő Éjszakai Pingpong programot. Ez utóbbi egy olyan klubprogram, amely a drog- és alkoholfogyasztás megelőzését, valamint a bűnelkövetések csökkentését célozza a sporttevékenység és e mentén alakuló közösség révén, és kezdetben a 16–25 éves korosztályt szólította meg.

Az 1990-es évek elején, nem sokkal a rendszerváltást követően (Balázs, 2015) Magyarországon egyre elterjedtebbé váltak az illegálisan beszerezhető kábítószeresek, melyek az alkoholfogyasztás mellett komplex társadalmi problémát jelentenek. Egyrészt a fogyasztók és a környezetük, másrészt a különböző szakmák (az akkoriban megújulásban lévő szociális munka, orvosok, pedagógusok stb.) képviselői, illetve a hatóságok számára is. Az országba beérkező kábítószeresek hatásáról és a leszokáshoz vezető útról még igen keveset lehetett tudni. Egy új világ volt, amelytől sokan jobbat reméltek, és számos vidéki (elsősorban munkásosztálybeli), aktív korú ember költözött fel Budapestre (Pénzes, 2024), elsősorban a megfizethetőbb lakótelepi panellakásokba, amelyek Óbudán is számos körzetben megtalálhatók.

Az alapítvány munkatársai tapasztalatai alapján a szegénység, alacsony iskolázottság, korai iskolaelhagyás, a családok terheltsége és/vagy deviáns attitűdje, vagy épp a gyermekvédelmi szakellátás mind olyan rizikófaktorok (voltak), amelyekkel való megküzdést könnyen tudta enyhíteni a szerhasználat és a szerfüggőség. A lakótelepek sivársága, a lakások

szüksége további tényezők, amelyek azt eredményezik az egyébként önállósodás felé tartó korosztálynál, hogy kocsmákban, zenés szórakozóhelyeken, éjszakai klubokban töltsék idejüket, vagy a fogyasztási kényszer hatására az utcán, a panelházak aljában gyülekezzenek, töltsék szabadidejüket.

Erre a problémahalmazra reagálva kezdte működését a KRÉM elődje, az Éjszakai Pingpong program, hogy a hétvégi kritikus időszakokban az ártalmaknak, veszélyeknek kitett, elsősorban hátrányos helyzetű fiatalok a sportolást és a biztonságos, segítő szakemberek és önkéntesek által vezetett közösségépítő programot válasszák. 2007-ben a szervezet szakemberei érzékelték, hogy az addiktív szerek fogyasztása (alkohol, cigaretta, drog és főként az újonnan megjelenő dizájner drogok) már a jóval fiatalabb korosztályt (10–11 éves kor) is érintik, főként ott, ahol a környezetben, családban, baráti körben a szerhasználat mindennapos magatartás. A KRÉM egy kibővült szolgáltatássá alakult át, az iskoláskorúaknak nyújtott iskola utáni szabadidős programot a hét négy napján, prevenciós céllal. Az Éjszakai Pingpong továbbra is működött a két hétvégi napon.

A szolgáltatás immár közel húsz éve működik, sikerességének megítélése azonban erősen szubjektív, és számokban nehezen kifejezhető, noha megjegyezzük, hogy nem hiszünk abban, hogy az ilyen típusú beavatkozások sikeressége számokban mérhető a legjobban. Azt tapasztaljuk, hogy sok olyan fiatalal dolgozunk együtt, akik, mondhatni, megragadnak minden alkalmat, hogy a KRÉM közösségében legyenek kortársaikkal. Egyrészt azért, mert jól érzik magukat társaikkal, másrészt pedig azért, mert addig sem kell otthon lenniük. Képesek betartani az alacsonyküszöbű szolgáltatás alapvető szabályait, megtartóbb közösségekben vesznek részt, növekszik érzelmi intelligenciájuk, javul érzelmszabályozásuk, de ami a távlati eredmények mellett egyaránt fontos: az ott töltött időben védett helyen vannak, kortársi közösségben, szakemberek támogatásával.

A KRÉM szolgáltatását igénybe vevő egyik fiatal rövid története szemlélteti leginkább, hogy milyen élethelyzetben lévő fiatalok alkotják az ifjúsági munka célcsoportját Kaszásdűlőn.

A fiatal családi háttérében erősen jelen voltak az addikciók és az azokból fakadó problémás viselkedésformák. Két bátyja és édesapja időszakosan dolgoztak, a fiúk iskolába jártak, ugyanakkor a családi költségvetésből jelentős összegeket fordítottak szerhasználatukra. Az édesapa alkoholos állapotban agresszíven viselkedett az édesanyával és a legidősebb testvérrel szemben. A családban volt egy fiatalabb lánytestvér is, akinél nagyon korán szorongásos pánikbetegség alakult ki, és később az iskolát sem tudta elvégezni. Az édesanya ugyan dolgozott, azonban a hétvégi szabadidőt jellemzően barátnőivel, szórakozóhelyeken töltötte, napközben pedig többnyire aludt. A jelenleg már 25 éves fiatal több szempontból is rizikós élethelyzetben élt, és fennállt annak a lehetősége, hogy ő maga is szerhasználóvá váljon, vagy más káros viselkedésformákat vegyen át. Egészen fiatalon, hatéves korától kezdve járt a KRÉM-be, ahol aktívan pingpongozott, kortársaival nagyon jó kapcsolatot alakított ki, a felnőtt segítőket pedig második családjának tekintette. Kerületi pingpongversenyeken vett részt, rendszeresen edzett. Ahogy idősebb lett, időről időre megfogalmazta, hogy soha nem fogja elfelejteni, milyen körülmények között nevelkedett; számára ez adta az erőt ahhoz, hogy ne jusson olyan sorsra, mint családtagjai. A hét hat napját a KRÉM-ben és az Éjféli Pingpong programban töltötte. Később vendéglátói szakmát szerzett, stabil munkahelyei vannak, és rendezett életet él. Bár nehezen mérhető, hogy kitörése milyen mértékben köszönhető a KRÉM-ben töltött időnek, jól példázza a folyamat jelentőségét, hogy egy időben önkéntesként is segítette a KRÉM működését.

A KRÉM szakmai stábjában mindig igyekezett reagálni a gyermekek és fiatalok igényeire, valamint arra a jelenségre, hogy legtöbbjük a mindennapi életben azt éli meg, hogy az élet

küzdelmes, gyakran kudarcokkal teli, ahol gyakran kapnak kritikát, negatív minősítést, esetleg büntetést, akár a családjukban vagy az iskolában. Ez önértékelésükre és viselkedésükre negatívan hat, gyakran vélekednek saját magukról „rossz gyerekként”, továbbá egészen kiskortól túlélésként élik meg a mindennapokat. Az ilyen tapasztalatokkal rendelkező fiatalokkal a közös munka nagyon óvatosan, lassan kezdhető csak el, mely során az sem mindegy, hogy egy újonnan érkező fiatal, ha belép az ajtón, milyen fogadtatást kap a felnőttek és a fiatalok felől, milyen kérdéseket tesznek fel neki, tehát hogy hogyan alakul a segítő kapcsolat.

A KRÉM-ben nincs büntetés, csak nagyon extrém esetekben, de azokban (elvértve fordult elő 2-3 eset) az esetekben már rendőri vagy orvosi segítséget kellett kérni, a fiatal zavart vagy törvénybe ütköző viselkedése miatt. A büntetés helyett a megértés és a partneri hozzáállás, amelyeket képvisel a szervezet, mely sokaknak elsősre idegennek hat. Ahogy a legtöbb kamasz, a KRÉM-be járó fiatalok is feszegetik a határokat, jóllehet tudattalanul, de tesztelik az ott dolgozókat viselkedésükkel, verbális megnyilvánulásaikkal. Többnyire ez csak a kezdetekben van így, hamar megváltozik hozzáállásuk pusztán attól, hogy büntetés helyett a megértés és párbeszéd fogadja őket. Számtalan esetben történt a KRÉM működése óta, hogy a kezdetben kirívóan, esetleg arrogánsan viselkedő fiatalok néhány héten vagy hónapon belül tisztelettel és megbecsüléssel viszonyultak a hely és az ott dolgozók irányába, sőt ők kérték meg kortársaikat, hogy változtassanak viselkedésükön. Ehhez fontos, hogy az ott dolgozók rugalmasan viszonyuljanak szakmai szerepeikhez, hiszen egy-egy helyzet eltérő szerepfelfogást kíván meg. Előfordul, hogy a szakember barátként, esetleg „haverként” van jelen; máskor következetes szülői szerepet képvisel, vagy tekintélyével tudatosan bántó nevelőként lép fel. Gyakran segítőként, és talán még gyakrabban ifjúsági munkásként működik. A KRÉM-ben a fiatalokkal folytatott játékok, tevékenységek során kiemelt fontosságú a pozitív megerősítés, mely minél konkrétabb, annál nagyobb az önértékelésükhöz adott értéke. Ezért az ilyen esetekben a stábtagnak egyfajta tanítói, nevelői attitűdöt vesznek fel, ami a fiatalokban többnyire a családhoz köthető élményt eredményez. Ez az egyszerűnek tűnő módszer meghatározó a fiatalok KRÉM-hez mint közösségi térhez való kötődésében, valamint a bizalom, a megértés, az elfogadás és számos más alapvető érték és érzelm kialakulásában – egyes fiatalok esetében előfordulhat, hogy ezeket először felnőtt jelenlétében tapasztalják meg.

Ágencia, az ifjúsági munka empowerment-megközelítése

A KRÉM jó példája annak a gyakori terepmunkának, ahol a szociális munka, ifjúsági munka, a pedagógia és a mentálhigiéné eszközei kerülnek használatra a fiatalokkal végzett munkában. Az önkéntes részvétel elvén működő ifjúsági szolgáltatások egyik alapvetése, hogy az igénybe vevő fiatalokra erőforrásként tekintünk, akkor is, ha valamilyen hiánnyal vagy problémával keresik fel az ifjúsági munkásokat. Ez a szemléletmód nem ismeretlen a szociális szektorban sem, ugyanakkor az ifjúsági munka esetében lényeges különbség, hogy a fiatalokra nem kliensként, hanem egyszerűen fiatalokként tekintünk. Az ifjúsági munka a fiatalokkal bizalomra épülő kapcsolatot alakít ki, amelynek célja – többek között – az is, hogy a fiatalok, ha szeretnék, megosszák problémáikat a felnőttekkel.

A segítség és támogatás tanulási helyzetekben jön létre, amelyek az esetek nagy részében csoportos közegben zajlanak, így a fejlődési és tanulási lehetőség több fiatal számára is adott. A tanulási helyzetek részeként többféle interakció jön létre (játékelmény, társas helyzetek, döntési szituációk stb.), és az ezekből fakadó tapasztalatok minden résztvevő

esetében eltérőek lehetnek. A nemformális tanulási helyzetek ilyen módon egyszerre hordoznak fejlesztési, kapcsolati és reflexív potenciált. E tanulási formák megtervezése és megvalósítása tudatos szakmai munkát igényel, amely kiterjed a tanulási folyamatok előkészítésére, valamint a tapasztalatok feldolgozására és reflexiójára is. A nemformális tanulás elméleti és gyakorlati sajátosságainak, valamint ezek ifjúsági munkában való alkalmazásának áttekintéséhez Gulyás és Déri (2022) tanulmányát ajánljuk. Az ifjúsági munkás szerepe ebben a folyamatban elsősorban a tanulási helyzetek facilitálása, amely során támogatja a fiatalokat abban, hogy saját élményeikre és tapasztalataikra reflektáljanak. E reflexív tanulási folyamatokon keresztül erősödik a fiatalok cselekvőképessége, azaz ágenciája, mivel lehetőségük nyílik saját döntéseik, erőforrásaik és cselekvési lehetőségeik felismerésére és tudatosítására.

A KRÉM szolgáltatásában az egyik alapvető cél, hogy az ott dolgozó szakemberek a fiatalok problémáit megismerjék és feltárják, valamint – lehetőség szerint – a megoldásokban támogassák őket, szoros együttműködésben más szakemberekkel, egyes esetekben akár hivatalos jelzést is téve. Ez a cél abból a tapasztalatból fakad, hogy a KRÉM-programot látogató gyermekek és fiatalok jelentős többsége erősen terhelt családi háttérrel rendelkezik, és a programnak számos, több problémával küzdő résztvevője van.

Az esetek többségében mindez nem jelenti azt, hogy a KRÉM szakemberei krízisintervenciós módszereket alkalmaznának – erre csak ritkán kerül sor –, és az egyéni esetkezelés is jellemzően indirekt, többnyire informális módon valósul meg. Erre a korosztályi, viselkedési és érzelmi sajátosságok miatt van szükség, hiszen a célzott, a többiekől elzárt térben zajló egyéni beszélgetések ijesztően hathatnak a célcsoport számára. A problémák feltárásához, valamint a készségek fejlesztéséhez – beleértve a pszichés megküzdés területeit is – fontos eszköztárat biztosítanak a nemformális tanulási módszerek. Az egyéni ifjúságsegítés keretében az ifjúsági munkások gyakran támaszkodnak a szociális segítségnyújtás eszközeire és szemléletmódjára, kvázi rá vannak utalva ezek alkalmazására. Ugyanakkor mindezt olyan nyelvi, stílusbeli és módszertani megoldásokon keresztül kell megvalósítaniuk, amelyek biztosítják, hogy a fiatalok a szakmai kapcsolatban továbbra se érezzék magukat alárendelt szerepben.

Összegzés

Az ifjúsági munka láthatatlansága jelentős hiányt jelent, elsősorban a fiatalok szempontjából, másodsorban pedig a társadalmi együttélés és a társas jólléthez való esélyek tekintetében. Dolgozatunkban bemutattuk, hogyan járul hozzá ez a sajátos munkamódszereket alkalmazó, a fiatalokkal kapcsolatot építő szakma a fiatalok ágenciájának erősítéséhez.

Az ifjúsági életszakasz sokféle, gyakran egyidejűleg bekövetkező jelentős változással jár. Ezzel az életszakasszal kapcsolatban sem a politikai diskurzus, sem a közvélemény nem egységes abban, hogy a fiatalokra értékként tekintsen, hanem gyakran problémák, kockázatok vagy beavatkozási célcsoportok mentén értelmezi őket. Az ifjúsági munka ezzel szemben a fiatalokra mint önálló értékkel bíró szereplőkre tekint, miközben a mindennapi szituációkban a fiatalok továbbra is sokszor problémaként jelennek meg. Ez a jelenség olyan kihívást jelent az ifjúsági munkában dolgozók számára, amellyel ugyan lehet és kell is küzdeni, ám ez a küzdelem kiegyenlítetlen térfélen zajlik. A szakma gyakran láthatatlan, erőforrások és szakmai minimumfeltételek nélkül működik, és jellemzően csak egyes helyi szinteken valósul meg. A fiatalok ágenciájának erősítésében részt vevő ifjúsági munkásokra joggal tekinthetünk

elkötelezett szakemberekként, hiszen segítő tevékenységeik során egyidejűleg dolgoznak a fiatalok támogatásán és saját munkájuk végzéséhez szükséges erőforrások előteremtésén is.

Mesterséges intelligencia használatára vonatkozó nyilatkozat

A tanulmány absztraktjának rövidítése és angol nyelvű fordítása során, illetve kiegészítő jelleggel szakirodalmak gyűjtésére a szerzők a ChatGPT mesterségesintelligencia-alapú nyelvi modell segítség vették igénybe, egyfajta „kutatási asszisztens” szerepben. Az eszköz használata zárt projektkörnyezetben történt (tehát előfizetési szolgáltatás keretében, nyílt csevegésektől elviekben elzárt módon), a végleges szövegváltozat tartalmáért és megfogalmazásáért a szerzők teljes felelősséget vállalnak.

Irodalom

- Balázs, A. (2015). Az új típusú droghasználat szerepe és megjelenése a társadalom periferiáján élő fővárosi roma közösségekben. *Metszetek Társadalomtudományi Folyóirat*, 4(4), 104–114. <https://doi.org/10.18392/metsz/2015/4/7>
- Cooper, T. (2018). Defining youth work: Exploring the boundaries, continuity and diversity of youth work practice. In P. Alldred, F. Cullen, K. Edwards, & D. Fusco (Eds.), *The SAGE handbook of youth work practice* (pp. 3–17). SAGE. <https://doi.org/10.4135/9781526416438.n2>
- Déri, A., & Gulyás, B. (2017). *Helyben hogyan? A települési ifjúsági munka gyakorlati kiindulópontjai*. Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzati Társaság.
- Fazekas, A., & Gulyás, B. (2023). *Foglalkozol ifjúsági munkával? Kutatás az ifjúsági munkát végző szakemberek és önkéntesek körében* (Kutatási jelentés). Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzati Társaság. https://doi.org/10.61791/fim_gyj_2023
- Gulyás, B. (2022). A rendezetlen rendszer: Az ifjúsági munka útkeresése. *Kulturális Szemle*, 9(1). <https://www.kulturalisszemle.hu/22-szam/nemzetkozi-kitekintes/gulyas-barnabas-a-rendezetlen-rendszer-az-ifjusagi-munka-utkeresese>
- Gulyás, B., & Déri, A. (2022). Locating the position of non-formal learning: Theory and practice. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 10(2–3), 47–62. <https://doi.org/10.31074/gyntf.2022.2.47.62>
- Domonkos, T., Kántor, Z., Pillók, P., & Székely, L. (2020). *Magyar fiatalok 2020: Kérdések és válaszok – fiataloktól, fiataloktól*. Erzsébet Ifjúsági Alap. https://unp.hu/hir_docs/227_magyar_fiatalok_2020_web.pdf
- Nagy, Á. (2019). Az ifjúságsegítő képzés elméleti legitimitása. In Á. Nagy (Ed.), *Egyszer volt, hol nem volt... Az ifjúságsegítő képzés Magyarországon* (pp. 9–24). Neumann János Egyetem – Iuvenis Ifjúságsszakmai Műhely; Ifjúságsszakmai Társaság. https://www.ifjusagugy.hu/kotetek/Egyszervolt_web.pdf
- Oross, D. (2016). A magyar ifjúságpolitika „folyamatos megszakítottságának” története. In Á. Nagy & D. Oross (Eds.), *Ifjúságügy – szöveggyűjtemény*. UISZ Alapítvány.
- Pénzes, J. (2024). A magyarországi belföldi vándorlás néhány területi jellemzője, 1990–2022. *Területi Statisztika*, 64(6), 779–800. <https://doi.org/10.15196/TS640604>
- Rosengren, K. E. (2008). *Kommunikáció*. Typotex Elektronikus Kiadó.
- Szépe, A. (2012). Prekariátus: Miért pont most és miért itt. *Fordulat*, 5(19), 10–27. https://real.mtak.hu/157850/1/F19_Szepe.pdf
- Vastagh, Z. (2017). *Társadalmi struktúra és állami redisztribúció*. Napvilág Kiadó.